

Voor Irene

5 april 1945 - 13 februari 2017

ZOUDEN WIJ OOK, later..?' Angstig kijkt mijn zusje me aan. Ik moet het maar opschrijven nu mijn herinnering nog zo helder is. Je weet maar nooit.

HAAR VINGERS, zo gerimpeld, marmerkleurig, verschikken wat aan de reclamekrantjes op de lage tafel.

‘Wat jammer nu, dat pa net weg is. Het was zo gezellig geweest... Ik weet niet waar hij is, ik heb hem de hele dag nog niet gezien!’

Onzeker kijkt ze me aan, grijsblauwe ogen die kijken en niet meer zien.

‘Papa is thee aan het zetten, mam’, zeg ik en ik leg mijn hand op de hare.

‘Echt waar? Waarom heeft hij dan niets gezegd? Ik heb hem nog helemaal niet gezien.’

Ze kijkt me aan alsof ze me op een leugen denkt te betrappen. Ik haal mijn hand weg en zeg: ‘Echt waar mam. Wie denkt u dan dat er in de keuken is?’

Ze schudt haar hoofd, wil me al haar bange vermoedens niet vertellen. Ze scharrelt in haar tas, rommelt met haar bril en staat plotseling op. De kast gaat open en het onvermijdelijke blikje hartjes komt te voorschijn. De kinderen kijken opgelucht op van hun stripboeken. Gelukkig, oma weet in ieder geval nog wel waar de snoep staat. Oma deelt en praat, wat zit jouw haar leuk zo, heb jij een nieuwe trui, heeft mama die gebreid? De wereld draait weer door in de eenvoudige dingen die hardop gezegd

mogen worden en waarvan ze zeker weet dat elk woord waar is. Ook ik krijg een hartje. Ik kauw. Dan verschijnt papa met de thee. Mam's kleine lieve gezicht onder de bos warrige grijze krullen lijkt te ontrimpelen. Haar droge lippen ontplooiën zich in de glimlach die ik van mezelf ken. De glimlach van opperst geluk na de geboorte van een baby.

‘O, pap, daar ben je weer, gelukkig!’

Ze straalt hem tegemoet. Pap zet het blad met kopjes, thee en suiker op de salontafel. Hij ziet er moe uit.

‘Kijk mam, hier is thee’, zegt hij.

Ze streelt zijn knie.

‘Ik ben altijd zo blij als hij er weer is’, zegt ze verontschuldigend tegen ons en ze doet suiker in alle kopjes.

We drinken en babbelen opgelucht. Thuis drinken we wel weer zonder.

WANNEER BENOEM ik het hardop? Wanneer zeg ik tegen mijn vader, mijn zus, mijn broer: ‘Mam wordt dement.’ Ik heb

er heel lang mee gewacht. Mijn moeder is wat vergeetachtig. Mijn moeder is doof, geen wonder dat ze iets niet heeft opgepikt. Ik ben net zo'n kei in het vinden van excuses als mijn moeder in het verstoppen van haar dementie. Want als ik hardop het vreselijke woord zeg, is het alsof ik een vloek uitspreek. Eenmaal benoemd, is het onafwendbaar: mijn moeder wordt dement.

‘Wat is dat voor boom?’, vraagt mam wanneer we op bezoek zijn bij mijn broer en schoonzusje. ‘Een perzik’, zegt mijn broer.

Mam bewondert de aarzelende bloesem en de grillige takken.

‘Prachtig.’

Binnen is er koffie. We vullen de kamer met geluid. Koetjes en kalfjes vliegen over tafel en mam zit er tevreden doezelend bij. Ik vermoed dat ze haar gehoorapparaat heeft uitgezet. Dan wijst ze ineens op het raam.

‘Wat is dat voor boom?’

‘Een perzik’, antwoordt mijn broer onthutst. Hij kijkt me even aan, zijn wenkbrauwen stellen een korte vraag.

‘Mooi hè? Die zie je niet vaak, een perzikboom’, toeter ik.

‘Nee’, beaamt mam, ‘prachtig.’

Ik weet wel wat ze heeft. Maar ik wil het helemaal niet weten. Niet hardop zeggen, niet bevestigen. En het duurt nog tijden voordat ik tegen anderen zeg: ‘Mijn moeder is dement’.

Dement worden duurt lang. Voordat je het eindelijk bent, volgens de omstanders, heb je een lange weg afgelegd. Een weg langs deuren die open staan. Ze bieden uitzicht op gevaren, onbegrip, woede, angst en veel verdriet. Soms zit er achter zo’n deur een mogelijkheid tot hulp, opvang en troost. Maar die deuren slaan vaak vlak voor je neus dicht als je aanstalten maakt om binnen te lopen. En dan gaat er voorgoed een deur op slot. De deur van het tehuis, waar je woont met anderen die net zo zijn als jij. Dement.

EEN PAAR DAGEN naar het ziekenhuis voor een Prednison-kuur om de artritis tegen te gaan.

Dat is alles. Mam, wat warrig soms, wat vergeetachtig, laat het gelaten over zich heen komen. Maar wanneer we bij haar op bezoek

gaan, is er geen land met haar te bezeilen.

‘Er lopen hier allemaal mensen. Ik blijf hier niet. Wat een rare kamers’, brieft ze.

‘Je bent in het ziekenhuis’, vertellen we haar.

‘Welnee! Niemand zorgt ook voor die planten. Krenge zijn het, allemaal!’

Woest kijkt mam om zich heen. In het andere bed zit een patiënte wat verbijsterd naar het tafereel te kijken. Onhandig sta ik naast mijn zusje, een bos bloemen in mijn hand. ‘Ga nu rustig in bed liggen. Over een paar dagen mag je naar huis’, probeert pap bijna wanhopig haar wat te sussen. Maar ze dreunt rond, foert op alles en iedereen, wil niet luisteren en is niet tot bedaren te brengen.

‘Mevrouw gedraagt zich als een klein kind’, meldt een verpleegster die in ons haar kans schoon ziet om haar ongenoegen kenbaar te maken over deze lastige patiënte.

‘Wij begrijpen hier ook niets van’, zegt mijn zus onthutst.

Dit is heel anders dan het ziekenbezoekje dat ik me had voorgesteld. Een paar tellen later sta ik in het pottenkamertje en probeer door een mist van tranen heen mijn bloemen in een lege vruchtensapfles te wurmen.

‘Lukt het?’, informeert dezelfde verpleegster

van daarnet, nu iets vriendelijker.

‘Dit is mijn moeder helemaal niet’, krijg ik er met moeite uit.

‘Het is geen harden. Ze is ook de hele nacht al op pad geweest’, vertelt de zuster.

‘Het is afschuwelijk. Zo is ze nooit.’

‘Ik ga nog even naar haar toe’, knikt ze en geeft me een bemoedigend kneepje in mijn arm.

Als ik een beetje tot mezelf ben gekomen, ga ik de kamer weer in. Mijn zusje is begonnen met onderhandelen. Er is één duidelijk doel: mam moet mee naar huis. ‘Ze gaat gewoon mee. Roep maar een arts’, zegt Irene resoluut tegen de verpleegster.

‘Die is er op het moment niet. Ik denk niet dat dat kan’, aarzelt ze.

‘Stuur dan maar het hoofd van de afdeling’, dwingt Irene.

‘Ik zal eens kijken. Ogenblikje.’ De verpleegster gaat af.

‘Je gaat mee naar huis’, zegt Irene tegen mam die rondscharrelt door de kamer alsof ze een duurrecord moet verbeteren.

‘Maar als de arts het nu niet goed vindt?’, vraagt pap.

‘Niks mee te maken. Zo’n kuur kan thuis ook’, oordeelt Irene. Ik heb haar nog nooit zo

vastberaden zien optreden.

‘Ik wil naar huis. Het is hier een ongeorganiseerde bende’, moppert mam.

‘Zo is het’, beaamt Ireen laconiek.

Ze heeft gelijk. We kunnen haar zo niet achterlaten en bij haar blijven is ook onmogelijk.

Het hoofd van de afdeling is het snel met dit familieoordeel eens. Op zo’n lastige patiënt zit geen ziekenhuis te wachten. Mevrouw moet maar naar huis. Dit zijn de pillen, zoveel maal daags. Alstublieft. Morgen even bellen met de arts voor de nacontrole. Zullen we even helpen pakken? Nee, dat hoeft niet. We roetsen mams spullen uit de kast, hijsen haar in haar jas, roepen nog een paar keer in haar oor dat we naar huis gaan en smeren hem alsof we een winkeldiefstal gepleegd hebben. De mevrouw in het bed naast mam knikt ons met glimmende ogen toe. Die heeft heel wat te vertellen als ze straks bezoek krijgt. ‘De bloemen’, schrik ik. Ik ren terug en neem ze mee, met sapples en al. Eenmaal in de auto zegt mam met een vergenoegd glimlachje: ‘Gezellig, zo met z’n allen.’

We stoppen bij een warme bakker en Irene springt uit de auto om een paar gebakjes te halen.

Wanneer thuis de koffie geurt, het gebak op

tafel staat en pap en mam naast elkaar op de bank zitten, lijkt alles zo gewoon. Maar er hangt nog steeds een geladen sfeer. Dit was niet normaal. Wat is er gebeurd? Wat heeft mam? Niemand durft te vragen wat haar bezielde. Dan slaat mam opeens haar hand voor haar mond, alsof ze zich plotseling alles herinnert. En ze zegt, haast verontschuldigend: ‘Ik heb me wel aangesteld, geloof ik, hè?’

Wij knikken.

‘Nou! En of!’

‘Verschrikkelijk’, zegt ze, en grijnst.

‘Ik weet niet wat me overkwam.’ Ze giechelt.

‘Wat een toneel’ De slappe lach borrelt onweerstaanbaar op.

Met zijn vieren gieren we van het lachen, afgewisseld met: ‘Weet je wat je zei? Je zei ...’

‘Heb ik echt? Nee toch!’ De spanning is gebroken. Alles is weer gewoon. Mam is er weer.

ZE LOPEN SAMEN door de supermarkt.
Kleine stapjes, oude mensen.
Mam houdt haar pas in.